

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

4. De actibus voluntatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

utramque partem; & si esset sic potens, esset ex se libera, contra hypothesein.

Confirmatur hoc exemplo voluntatis eleuatae per charitatem ad actum supernaturalem, quem sine charitate non posset elicere: Voluntas habet esse libera ad actum charitatis per hoc, quod posset producere actum charitatis, vel ipsum non producere; sed non habet hoc ab habitu charitatis, sed ex natura sua: ergo non potest aliquid, quod ex se non est liberum, fieri liberum per aliquod principium eleuans: quia si posset fieri liberum per aliquod principium eleuans, maxime voluntas per charitatem.

Probatur antecedens, quia non habet voluntas à charitate posse producere oppositum actum charitatis, neque omittere charitatem, ut est euidens.

37. *Dices*, licet non possit habere à charitate, posse oppositum actum producere quantum ad substantiam, quandoquidem non concurrat physice ad oppositum actum; tamen habet ab ea posse illum producere quoad modum libertatis, quia eatenus à voluntate potest habere illum modum, quatenus voluntas potest illum actum vel oppositum producere: sed non potest illum actum & oppositum producere nisi mediante charitate: ergo à charitate habet produci quoad modum libertatis.

Contra, non sufficit ad hoc, quod aliquid habeat libertatem ab alio formaliter, quod dependeat ab illo quomodocumque, sed debet dependere ab eo tamquam à principio, à quo habeat influere quoad substantiam in actum utrumque, respectu cuius dicitur habere libertatem: sed à charitate non habet voluntas posse influere in actum charitatis, & in oppositum actum: ergo non habet libertatem formalem ab illo habitu.

Confirmatur: cognitio indifferens aequae requiritur, & magis influit in actus oppositos, respectu quorum voluntas habet libertatem, quam charitas influit in actum charitatis & oppositum, quia sine illa cognitione non potest voluntas exire in actus oppositos, & proponit obiectum utriusque; charitas autem licet requiratur ad hoc, ut actus oppositus ipsi producat libere, tamen nullum habet influxum in ipsum; neque quidem per modum conditionis proponentis obiectum, aut applicantis positivè potentiam ad actum: sed voluntas non habet esse libera formaliter ab illa cognitione: ergo neque à charitate.

QVÆSTIO IV.

De actibus voluntatis.

38. *V*arij actus attribuantur voluntati, quibus fertur in bonum: *Volitio*, intentio finis, electio mediorum, imperium, consensus, usus & fructus, de quibus pauca hic breuiter discurrere videbantur, ex quorum declaratione, quid dicendum sit de alijs actibus similibus proportionaliter, quibus fertur in malum, illud fugiendo, facile intelligi potest.

Primus ex his actibus, qui est *volitio*, capitur non pro prosecutione volitionis obiecti cogniti quomodocumque, quia hoc competit intentioni, & electioni; sed pro actu quodam ab illis particulariter distincto, nempe illo, quo prosequimur bonum absolute, non considerando ipsum, ut acquisibile per media, aut ut medium ad acquirendum aliquid, aut saltem non volendo illud, qua tale. Huiusmodi autem volitio, quam experientia constat dari, diuiditur communiter in volitionem efficacem, & inefficacem.

Efficax est illa, ex qua sequitur quod si bonum volitum esset acquisibile per media, quæ essent in potestate volentis, ille applicaret illa.

Inefficax est contrario est, quæ non determinaret ad talem applicationem mediorum.

Efficax vocatur absoluta & perfecta, quia habet illam efficaciam.

Inefficax vocatur volitio simplex & conditionata, simplex quidem, quia non est absoluta; conditionata vero, quia esset absoluta & efficacex ex suppositione aliquarum conditionum, nimirum si esset possibilis acquisitio boni,

circa quod versatur, aut si non appareret difficile applicare media.

De his duabus volitionibus particularius examinari solet, quomodo inter se distinguantur, & an voluntas simplex possit versari circa impossibile, qua tale, ac an importet aliquem actum, qui vere sit in voluntate; an vero solum dicat aliquem actum, qui esset in voluntate supposita aliqua conditione. Sed quamuis hæc difficultates fusiissime ab aliquibus tractentur, cum vera resolutio dependeat ab experientia, facile expediti potest.

CONCLUSIO I.

39. *Volitio efficacex & inefficax non necessario distinguuntur specie, sed solum accidentaliter debent distingu.*

Hæc probatur quoad primam partem, quia tendere possunt in idem obiectum eodem modo propositum, & produci eodem modo à voluntate; nec assignari potest vlla ratio, ob quam sic distinguantur necessario.

Hinc probatur secunda pars, quia si non distinguantur necessario specie, & debent distingu aliquo modo plusquam numero, ut eas distinguere debere omnes fatebuntur, quia alias non esset ratio, ob quam vna vocaretur efficacex, & altera inefficax; non poterunt distingu, nisi accidentaliter, ut patet. Solum declarari debet, qualem habeant distinctionem accidentalem, seu unde oriatur illa earum distinctio. Ad quod dico eas habere accidentalem distinctionem, aliquando ex eo, quod vna, nempe efficacex, sit intensior quam altera, nempe inefficax; aliquando vero ex circumstantiis, ut si applicatio mediorum non esset difficilis, nam fieri posset, ut qui amaret remittere bonum, quod sine difficultate acquiri posset, ordinaret media ad eius acquisitionem, quæ tamen nollet applicare, si media essent difficilia, aut laboriosa.

Et hinc constat primo, fieri posse, ut idem amor aliquando sit efficacex, aliquando non; efficacex quidem quando non occurrerent difficultates magnæ: inefficax vero, quando occurrerent.

Constat secundo, amorem inefficacem esse posse maioris intensiōis, quam efficacex, nam fieri potest ut aliquis intensius amet aliquod bonum, ad quod acquirendum non vult applicare media, propter magnas difficultates in eorum applicatione occurrentes, quam aliud bonum quod per media procurat, nulla occurrente difficultate. Quis enim dubitet, quin aliquis peccator intensius amet beatitudinem, cum manet in statu peccati, quam interfecionem muscæ, ad quam interficiendam curiositatis causa mouet se localiter? & tamen amor ille peccatoris est inefficax, & alter amor est efficacex.

CONCLUSIO II.

40. *Volitio inefficax est actus præsens actualiter in eo, qui sic vult, & potest versari circa obiectum, quod non solum est impossibile secundum quid, ut est hominem qui peccauit non præsens, peccasse, sed simpliciter, ut est equalitas creatura cum Deo.*

Hæc quoad primam partem probatur, quia alias non posset esse verum dicere de habente talem volitionem, ipse vult, contra hypothesein; & quia reuera potest quis in se experiri actum aliquem, quando vult inefficaciter; & denique, quia ex dictis volitio efficacex, & inefficax distinguuntur tantum accidentaliter ex minori, & maiori intensiōe, aut ex aliquibus alijs circumstantiis: ergo utraque est actualis. Nec refert quod volitio inefficax significetur per *ly vellem*, quod non videtur significare volitionem, quæ actu sit, sed quæ esset, posita aliqua conditione; sicut *ly amarem* non significat amorem qui actu sit, sed qui esset posita aliqua conditione, ut cum dico: amarem Petrum, si fecisset mihi illam gratiam quam petij, aut si non fecisset mihi iniuriam. Hoc, inquam, non refert, quia quamuis *ly vellem* posset significare actum qui non esset, sicut *ly amarem*, potest tamen etiam significare actum qui sit, sed inefficacem ex communi consensu.

Nec refert etiam quod volitio inefficax dicatur conditionata, quia non propterea sic vocatur quasi non esset actus, qui actualiter sit in eo, qui vult inefficaciter; sed esset posita conditione aliqua: sed talis dicitur ex eo, quod non sit talis volitio, quæ sit efficacex, nisi ex suppositione aliquarum conditionum: v.g. qui desiderat beatitudinem

Volitio efficacex, & inefficax non necessario distinguuntur specie.

Vnde habent eandem distinctionem.

Idem amor potest esse efficacex, & inefficax.

Amor inefficax potest esse intensior, quam efficacex.

Cur volitio inefficax dicitur conditionata.

& tamen non applicat media propter difficultatem aut impedimenta aliqua, potest dici habere volitionem quæ non esset efficax, nisi ex conditione quod ponerentur aliquæ conditiones, vt si tolleretur difficultas applicandi media: in hoc ergo sensu dicitur voluntas inefficax esse conditionata.

Voluntas inefficax potest verificari circa impossibile quodvisque.
 41. *Probatur secunda pars conclusionis* contra quosdam Thomistas, quoad primum quidem impossibile, ex desiderio, quod habent iusti, quod ipsimet non peccassent, vt quando dicunt: vtinam non peccassemus. Quoad vtrumque vero impossibile ex experientia, quia quis potest experiri in se volitiones aliquas respectu boni vtroque modo impossibilis: nec sane dubito quin desiderium quod de bono vtroque modo impossibili haberetur, nunquam sit tam intensum ex se, & etiam intensius quandoque, quàm aliquod desiderium efficax alterius boni considerati vt possibilis. Et inde deduci potest optime quod possit desiderium impossibile vtroque modo esse peccaminosum moraliter, quidquid dicant aliqui authores admittentes desiderium impossibile, sed negantes illud posse esse peccaminosum moraliter: nam cum possit esse tam intensum, ac sit desiderium efficax, absurdum videtur quod non possit esse peccaminosum moraliter, quemadmodum desiderium efficax, præsertim cum sit per accidens quod illud etiam non sit efficax.

Desideriū impossibile potest esse peccaminosum moraliter.
Confirmatur contra illos, qui concedunt desiderium circa impossibile per accidens, & negant circa impossibile per se; quia prius est eadem ratio, quantum ad hoc de vtroque desiderio; nec aduersarij vnquam dabunt disparitatem sufficientem, nisi obtrudendo verba.

Desideriū inefficax non satis bene colligitur ex complacentia quam adfert bonum propositum.
 42. *Aduertendum* autem hic, non bene probari volitionem inefficacem boni ex complacentia illa, quam sentimus in nostra voluntate ad propositionem boni, etiam tum cum non volumus ipsum efficaciter, quia illa complacentia non necessario habetur formaliter ab ipsamet volitione, nec etiam est necessario quid concomitans ipsam, & consequenter est aliquid realiter separabile ab ipsa. Quod probō satis manifestè; quia non magis complacentia de bono proposito quod non desideratur efficaciter, vel quia consideratur impossibile, vel desperatur eius consecutio, vel quia est magna difficultas in eius acquisitione, habetur formaliter, aut consecutiuè à volitione ipsius; quam displicentia, quæ sentitur ex malo proposito, quod euitari non potest, & cuius consequenter remotio desiderari nequit efficaciter, ex nolitione ipsius, aut volitione inefficaci eius remouendi, quia est eadem ratio de vtroque: sed illa displicentia non habetur ex nolitione, aut volitione illa formaliter, aut consecutiuè: ergo nec complacentia habetur formaliter, aut consecutiuè ex volitione inefficaci boni propositi, quod non desideratur efficaciter.

Probatur minor, quia quandoquidem illa volitio, & nolitio sint, vt suppono, actus liberi, saltem quoties sunt cum aduertentia, esset in manu voluntatis eas non habere: ergo si displicentia oriretur ex illis, voluntas non eliceret illas, absurdum enim videtur, quod voluntas vellet libere producere illud, quo ipsamet molestaretur, præsertim in casu, quo molestia illa non deferuisset ad aliquam vtilitatem, & quo voluntas reuera vellet eam non habere; qui est casus de quo loquimur. Itaque sine dubio displicentia quam sentit aliquis ex præsentia alicuius mali, quam displicentiam nollit habere: non potest provenire immediate, aut consecutiuè ab vilo actu libero suo, quia alias vellet illam habere, & nollit habere: ergo aliunde oritur absque actu suo: & consequenter complacentia, quæ est de bono præsentia, potest oriri independenter ab actu vilo suo libero, atque adeo ex complacentia non potest colligi, quod sit actus in voluntate. Non nego quidem, quin actus circa bonum, aut placeat ipse, aut habeat etiam concomitantem aliquam qualitatem delectantem, sed dico esse posse in voluntate aliquam qualitatem placentem independenter ab actu, sicut potest esse displicentia.

Secundus actus voluntatis est intentio, qua ita fertur in finem, vt determinetur ad volenda media.

Tertius actus est electio: & est ille, quo vult media propter finem: De his duobus actibus nonnullæ difficultates sunt hic explicandæ.

CONCLUSIO III.

43. *Non vult quis finem, & media eodem actu, nec è contra media, & finem: & consequenter idem actus realiter non est electio, & intentio.* Hæc est minus communis, & secunda pars sequitur necessario ad primam, quia eatenus idem actus esset intentio, & electio, quatenus eodem actu quis vellet vtrumque. Hanc non inuenio expresse apud Scotum, sed in 2. dist. 38. problematicus, aut potius dubitatus videtur de resolutione eius. Est tamen Gregorij, & Marsij in primo, quos videtur sequi Vasq. 1. 2. dist. 33. contra Thomistas.

Intentio, & electio non est idem actus.

Probatur ergo prima pars, quia si eodem actu quis vellet vtrumque, maxime, quia non posset quis velle finem per media, aut media propter finem, quin necessario vellet vtrumque: sed hoc est falsum: ergo.

Probatur minor, quia si non posset quis velle finem per media, aut media propter finem, quin eodem actu vellet vtraque, sequeretur quod idem actus esset formaliter volitio & nolitio, sed hoc implicat: ergo potest quis velle media propter finem, & finem per media, quin velit vtraque eodem actu.

Probatur sequela maioris, quia quando quis vult formaliter vitare aliquam occasionem, quæ posset inducere ad peccandum in ordine ad non peccandum, ex eo scilicet, quod nolit peccare, & quando quis nollit peccare per medium vitandi illam occasionem, si eodem actu ferretur in vtrumque, idem actus esset volitio vitandi occasionem, & nolitio peccandi.

Deinde si quis vellet conservare diuitias, & in ordine ad hoc nollit conservari vitam alterius, idem actus esset nolitio conservandi vitam alterius, & volitio conservandi diuitias.

Et si dicas hoc argumentum bene probate, quando actus, quo quis tedit in media est nolitio, actus vero quo tendit in finem est volitio, illos duos actus non posse identificari, hoc tamen non obstat, quando actus, quo versatur circa vtrumque est volitio, vt cum quis vult medicinam propter sanitatem, bene poterunt identificari.

Contra, quia actus volitionis medij propter finem volitum non habet maiorem connexionem, nec dependentiam cum volitione finis, quam actus nolitionis ordinatus ad eundem finem: ergo si nolitio non identificatur isti volitioni, neque volitio identificabitur.

44. *Probatur secundo*, quia non magis quis debet velle finem illo actu, quo vult media propter finem, quam debet assentiri præmissis eodem actu quo assentitur conclusioni propter præmissas: sed non debet assentiri præmissis eodem actu quo assentitur conclusioni: ergo. Probatur minor, quia assensus conclusionis potest esse assensus probabilis, vt si deducatur ex vna certa præmissa & altera probabili, & assensus vni ex præmissis debet esse certus, idem autem assensus nequit esse probabilis & certus.

Rursus actus, quo fertur in conclusionem, potest esse dissensus, & actus quo fertur in vnam ex præmissis, potest esse assensus, vt sit in syllogismo omni facto in *Celarent*, & multis aliis modis: idem autem assensus non potest esse formaliter assensus & dissensus: ergo.

Probatur tertio, intentio finis est causa electionis mediorum, vt communiter dicitur, & potest colligi experientia: sed idem actus non potest esse causa sui ipsius: ergo non est idem actus, qui est intentio & electio.

Dices, antecedens debere intelligi de intentione finis, quæ est volitio efficax ipsius propter se sine ordine ad media; non vero de intentione, quæ est actus, quo vult finem cum ordine ad media, seu de actu quo vult finem per media.

Contra primo, quia si detur talis actus, qui est intentio finis, gratis asseritur quod detur alius actus distinctæ rationis, qui etiam esset intentio finis.

Confirmatur secundo, quia omnis electio dicitur esse causata ab intentione finis: sed si daretur vlla electio, quæ esset intentio finis, hoc esset falsum, quia non esset

B b b b 2 necessarium

necessarium vt vlla alia intentio præcederet illam intentionem: & licet posset aliquando præcedere, tamen hoc esset per accidens, ex eo scilicet, quod quando proponeretur finis primo, non proponeretur vt acquirendus per media; vnde si primo proponeretur vt acquirendus per media, posset primo velle ipsum per media, si vnquam ita potest ipsum velle, neque enim est potior ratio cur postea posset ita ipsum velle, quando sic proponitur, quam primo, si primo ita esset propositus.

45. *Probatnr quarto*: quia actus, quo quis vult media propter finem, potest habere omnem dependentiam, quam debet habere ad finem, absque eo quod quis velit finem formaliter per ipsum: sed ex eo solum deberet esse volitio finis necessario, quod non posset absque hoc habere talem dependentiam: ergo.

Probatnr maior, quia non deberet habere vllam dependentiam ad finem, quam quod sit propter finem & ordinatus ad finem, sed potest esse propter finem & ordinatus ad finem, absque eo quod sit volitio finis: ergo.

Probatnr hæc vltima minor, quia potest dici esse propter finem ex eo, quod sit volitio alicuius ordinati ad finem, & causatus ex amore vel odio finis: ad hoc autem non est necessarium quod sit volitio formalis finis, aut odium formale ipsius: ergo.

Probatnr quinto, quia omnis actus, quo vult aliquis media, causatur à fine, vt finis est, seu quatenus amatur finis, aut odio habetur: sed si volitio mediourum esset necessario amor finis, hoc esset falsum: ergo.

Probatnr minor, quia si esset à fine vt amato, vel deberet esse à fine vt amato per illum ipsum actum, qui esset electio, vel vt amato per alium actum: non per illum, qui est electio, quia alias electio præsupponeret se ipsam, & procederet à seipsa, quod est absurdum: Non per alium actum, quia tum deberet haberi alius actus amoris seu volitionis circa finem, quando haberetur electio: sed si daretur talis actus, vel essent simul duo amores & volitiones tendentes in finem, nimirum ille actus alius, & etiam electio ab ipso procedens, quod est absurdum; vel certe electio ipsa non esset formaliter amor finis, aut volitio eius, quod est intentum.

Probatnr sexto, quia si vllus actus posset esse simul electio & intentio, formaliter loquendo, maxime actus, quo Deus vult finem per media, & media propter finem: sed hoc est falsum, quia alias Deus non intenderet finem prius, quam veller media, contra mille principia Theologica vtriusque Scholæ Thomistica & Scotistica, vt videbitur in Theologia: ergo.

46. *Obijciat*. Finis est ratio formalis obiectiua appetendi media: ergo non potest quis velle media, quin eodem actu velit finem, & consequenter idem realiter actus erit electio, & intentio: electio quidem, vt tendit in media, intentio vero vt tendit in finem.

Respondet, distinguendo antecedens, est sola ratio ob quam quis appetit media, quasi media non haberent bonitatem suam propriam, nimirum vtilitatem illam quam habent in ordine ad assecutionem finis, nego antecedens: est ratio formalis obiectiua mouens voluntatem ad volendum media, supposita sua bonitate, quatenus si non veller voluntas finem, non veller illa media, concedo antecedens, sed nego consequentiam. Quemadmodum enim nisi assentiretur intellectus præmissis, non assentiretur conclusioni, & tamen assensus conclusionis non est realiter assensus præmissarum: ita licet non posset esse electio in voluntate absque volitione finis, non tamen debet ipsa electio esse intentio, aut volitio finis, formaliter loquendo.

Obijciat secundo, impossibile est, quod quis intelligatur velle finem per media, quin intelligatur velle & finem & media; & impossibile est vt intelligatur velle media propter finem, quin intelligatur velle finem: ergo idem actus versabitur circa vtrumque, & consequenter idem actus erit electio & intentio.

Probatnr prima consequentia, quia si essent duo actus distincti, non esset vlla ratio, quin possit & esse & intelligi vnus absque alio modo.

Respondet, distinguendo antecedens: quin intelligat

velle eodem actu, negatur; diuerso actu, transeat, & negatur consequentia. Itaque quando vult aliquis finem per media, habet duos actus, vnus quo vult finem, & alium quo vult media, si media sint volibilia in ordine ad finem; & sic non est mirum, quod non possit intelligi velle finem per media, quin intelligatur velle vtrique: posset tamen intelligi optime velle finem, etiam efficaciter, quin intelligatur velle media, vt patet.

Maiores difficultates est, quando vult media propter finem: an tum debeat necessario habere duos actus, si enim non debeat, ergo vnica volitione ferri potest in vtraque contra conclusionem; si debeat, remanet declarandum, cur non posset habere vnus ex illis, nempe illum, qui tendit in media, quin habeat illum, qui tendit in finem, quemadmodum potest illum, qui tendit in finem habere absque eo quod tendat in media; cum enim sint actus realiter distincti, vix potest declarari, vnde haberent necessariam connexionem.

47. *Ad hoc respondeo*, dupliciter posse intelligi quod aliquis vult media in ordine ad finem, aut propter finem.

Vno modo ex eo quod moueretur voluntas ad habendum actum circa media ab ipso fine vel volito, vel nolito; & certum est quod quamuis actus, quo veller media, esset distinctus realiter ab actu, quo quis nollit aut velle finem, quod tamen nec de potentia Dei absoluta posset esse volitio mediæ propter finem hoc modo absque intentione finis, quia alias sequeretur contradictio, nimirum quod esset propter finem, id est, habitus ex amore finis; & non esset. Hoc tamen non obstante ex hoc præcisè non sequeretur quod ille idem actus quo quis versaretur circa media, non posset esse absque alio illo actu, vt si produceretur à Domino Deo solo; sed tum non esset propter finem in hoc sensu.

Alio modo posset esse propter finem, qui reuera est actus qui ex natura sua non tendit in media, nisi propter ordinem quem habent ad acquisitionem finis: & in hoc sensu posset esse propter finem, quamuis non esset formalis volitio finis, & quamuis ipsamet bonitas finis non moueret ad ipsum; & non video vllam repugnantiam quin de potentia Dei absoluta posset esse absque intentione finis, vt si ipse solus causaret ipsam. Connaturaliter autem non posset, tum quia voluntas irrationabiliter veller aliquid vt vtile ad aliud ponendum, nisi veller aliud ponere; tum quia bonitas mediæ cum sit relata ad finem ex natura sua intrinseca, habet talem subordinationem ad bonitatem finis, vt si hæc non moueat, illa non moueat connaturaliter, vt patet experientia.

Per quod patet ad probationem consequentiae obiectiouis: nam ratio, ob quam electio nequeat esse ob finem priori modo, absque altero actu intentionis, est quod sequeretur contradictio; ratio vero cur non possit esse ob finem posteriori modo connaturaliter, est quam iam assignaui; potest autem ab ea separari de potentia absoluta quantum ad hoc, nisi aliunde implicet.

Tertio modo posset dici electio esse propter finem, & esse volitio ipsius æquiuacenter & moraliter, quatenus æque determinaret voluntatem ad ipsum acquirendum per media, ac si esset volitio formalis ipsius; & hic sensus non impedit veritatem conclusionis, vt patet.

Potest responderi secundo absolute negando antecedens, quia quando quis vult conservare suam vitam per nolitionem conservandi vitam alterius, non habet volitionem, sed potius nolitionem istius mediæ. Ex his patet volitionem absolutam finis, in ordine ad quem applicamus media, non distingui realiter ab intentione ipsius; sed eundem actum dici volitionem quatenus per illum præcisè tendimus in finem; intentionem vero, quatenus determinat aut concurrit ad electionem habendam.

CONCLUSIO IV.

48. Si intentio finis identificaretur electioni, ille actus, qui esset simul intentio & electio, non causaretur physice à volitione absoluta efficiati finis, neque in genere causæ efficiatis, neque in genere causæ determinantis formaliter, sicut habitus acquisitus in probabilissima sententia dicitur concurrere ad actum.

Intentio, quæ identificaretur electioni, nõ causaretur à volitione absoluta efficiati finis, neque in genere causæ efficiatis, neque in genere causæ determinantis formaliter, sicut habitus acquisitus in probabilissima sententia dicitur concurrere ad actum.

Hæc finis.

Hæc probari potest quoad primam primam, quia vnus actus voluntatis non concurrat effectiue ad alterum: sed hoc principium est vel falsum, vel certe æque obscurum ac illud, quod per ipsum probatur.

Probatum ergo melius quoad vtramque partem. Quando habemus illum actum, qui est intentio & electio simul volumus finem efficaciter per illum, alias non esset intentio: ergo non habemus tum in eodem instanti alium actum, quo volumus finem efficaciter; tum quia non experimur in nobis vnquam illos duos actus; tum quia vnus ex ipsis abunde sufficeret, & alter superflueret: sed vt ille actus absolutus causeret physice siue in genere causæ efficientis, siue in genere causæ formaliter determinatiuæ alterum actum, deberet existere quando alter actus produceretur, vt est euident: ergo non sic concurrat.

Dices: hinc sequeretur contra communem modum loquendi etiam authorum admittentium vtramque volitionem, quod non daretur volitio efficax, eatenus enim daretur aliqua talis efficax, quatenus posset determinare ad volitionem, quæ esset intentio finis, & electio mediorum; sed non posset sic determinare nisi per modum causæ efficientis aut causæ formaliter determinatiuæ: ergo si alterutro ex his modis non concurreret, non esset efficax.

Respondeo negando sequelam, posset enim esse efficax per hoc quod obiectiue proposita simul cum bonitate finis redderet finem appetibilem quam alias esset; nã certum est quod ad determinandum voluntatem ad aliquam finem præ alio, valde iuuare possit, quod semel amauerit, aut voluerit talem finem, & sæpe non habet aliam occasionem ex parte obiecti ad vnum bonum præ alio eligendum, quam quod semel ipsum elegerit ac voluerit. Quod si etiam volitio aliqua absoluta finis erat delectabilis voluntati, vel ex se formaliter, vel ratione alicuius consequentis aut concomitantis, propositio ipsius, vt sic delectabilis posset etiam conducere ad determinationem voluntatis.

CONCLUSIO V.

49. Supposito ex doctrina conclusionis tertie, nempe quod electio mediorum non sit intentio finis, intentio finis efficax determinat ad electionem aliquam mediorum, quando non potest aliter acquiri, & si vnum tantum medium proponatur, per quod possit acquiri, determinabit ad illud, non tamen necessitate physica, sed ad summam necessitatem moralem, ex qua scilicet orietur quod eligit quidem infallibiliter aliquod medium, quamuis possit non eligere.

Hæc quoad primam partem patet experientia, ex qua constat, quod nunquam velimus finem efficaciter, quin habeamus volitionem applicandi aliqua media, quando plura proponuntur sufficientia, & vnum determinate, quando proponitur tantum vnum determinate.

Probatum secundo, quia alias non esset efficax intentio contra hypothesein; in hoc enim consistit solummodo efficacia eius.

Probatum tertio, quia certum est quod amor alicuius rei habet magnam vim ad determinandam voluntatem ad eam sibi acquirendam: ergo amor efficax multo magis hoc habet.

Probatum secunda pars, quia eatenus necessitaret alia necessitate quã morali, vel quia cõcurreret per modum causæ efficientis physica, vel per modum causæ formaliter determinatiuæ: sed ex neutro ex his capitibus deberet determinare necessario necessitate physica: ergo.

Probatum minor, quia quamuis sic concurreret, non concurreret, nisi per modum causæ partialis, & ipsa voluntas deberet etiam concurrere, sed per nullam causam partialem voluntas de facto determinatur ad necessario agendum necessitate physica, tum quia per nullam potius quam per gratiam efficacem, per quam ex Theologia & Concilio Tridentino suppono ipsam non necessitari; tum quia nec experientia, nec ratione constat, quod sic determinetur, imo multi putant esse impossibile, quod possit sic determinari, etiam de potentia absoluta.

Confirmatur hoc, quia alias electio non esset ex se formaliter libera; quod videtur maximum inconueniens.

Obicies, si non necessitaret physice ad electionem, non esset efficax; sed hoc est contra hypothesein conclusionis: ergo.

Respondeo negando sequelam; quemadmodum enim gratia efficax est talis quin physice necessitet voluntatem; cur eodem modo intentio non posset esse efficax, quamuis sic non necessitaret?

CONCLUSIO VI.

50. Determinatio intentionis ad electionem non fit per hoc, quod intentio obiectiue proponatur, sicut diximus volitionem absolutam, si esset distincta ab intentione, determinare potuisse ad intentionem; neque in genere causæ efficientis, quatenus scilicet concurreret cum voluntate efficienter ad electionem per actionem partialem tendentem in ipsam electionem immediatam; sed potius in genere causæ formalis formaliter determinantis absque influxu effectiui.

Prima pars est contra quosdam Thomistas, & probatur efficaciter, quia vt aliquis intendat finem, & ex illa intentione moueatur ad electionem, non est necesse vt proponatur ipsamet intentio obiectiue, nec aliquid aliud præter obiectum & media: ergo non determinatur sic.

Confirmatur per secundam partem.

Secunda pars est contra Gregorium, Vazq. Salam & probatur, quia determinatio, qua determinatur voluntas ad electionem, est determinatio sensibilis, quam ipsimet in nobis experimur; sed determinatio illa, quæ esset ab illa in genere causæ efficientis, nõ posset sic sentiri, nec enim experimur concursum eius effectiui, vt patet: ergo determinatio illa est in genere causæ formalis tantum.

Confirmatur primo, quia hoc modo determinat habitus acquisitus ad actum, vt postea dicemus disp. de Habitibus, sed eadem est ratio de habitu, & intentione quantum ad hoc.

Confirmatur secundo, quia non est dandus concursus effectiuius vni actui voluntatis ad alium absque necessitate, & præsertim nolitioni ad volitionem, aut e contra: sed hoc deberet dari in opposita sententia sine vlla necessitate: ergo nostra sententia est præferenda.

Confirmatur tertio, quia quidquid sit de vno actu voluntatis respectu alterius, non est verisimile quod passio delectationis distincta ab actu causet physice illũ actũ; sed talis delectatio posset determinare voluntatem tam bene quam ipsamet intentio: ergo intentio non debet determinare efficienter, sed formaliter, sicut delectatio illa determinat.

Confirmatur quarto, quia non videtur magis concurrere intentio ad actum electionis, quam ipsummet obiectum, & medium propositum secundum bonitatem suã: sed secundum satis communem sententiam obiectum non concurrat effectiue: ergo neque intentio.

Obicies primo contra primam partem. Electio non nunquam habetur, quando non habetur intentio finis actus; sed tum nequit habere aliam causalitatem quam quatenus obiectiue proponeretur: ergo determinat ad electionem vt sic proponitur.

Respondeo, negando maiorem, nunquam enim habetur electio, quæ est actus voluntatis qua vult aliquid propter finem, quin sit volitio finis in ipso actu, vt patet experientia.

Obicies secundo contra secundam partem, quia assensus præmissarum concurrat effectiue ad assensum conclusionis: ergo à pari intentio finis sic concurrat ad electionem.

Respondeo, si verum sit antecedens, negando consequentiam, quia datur aliqua ratio particularis, ob quam colligitur iste concursus assensus præmissarum ad assensum conclusionis, qualis non reperitur in proposito; unde ex ista hypothese non est eodem modo discurrendum de vtroque casu; nec refert, quod habent paritatem quoad alias rationes, quia inde non sequitur quod habeant paritatem quoad omnia.

CONCLUSIO VII.

Intentio finis aliquando determinat ad electionem meliorem medij, quando non.

51. *Intentio efficax finis, ex pluribus medijs qua proponuntur, potest determinare ad medium melius; quatenus melius dicitur quod citius est productivum finis, & quod potest conducere ad finem perfectius consequendum, si nihil aliud impediat, potest tamen oriri impedimentum, ratione cuius non determinet ad medium hoc modo.*

Hæc hoc modo proposita est nullius, quod sciam: sed quoad primam partem videtur conformis iis authoribus, qui dicunt quod determinet ad electionem meliorem medij; & secundam partem est conformis iis, qui absolute negant intentionem determinare ad perfectiorem medij electionem; unde utraque sententia per hanc conclusionem conciliari posset, ita ut non esset controversia vlla realis inter illos auctores, dicendo quod primi auctores essent intelligendi iuxta primam partem; secundi vero iuxta secundam.

Probaturs prima pars, quia constat experientia quod amor finis sit aliquando tam magnus, ut non patiatur, quantum est ex se, moram vllam: ergo determinabit tum ad perfectius medium in sensu conclusionis.

Probaturs secunda pars, quia aliquando potest contingere, ut medium perfectius & melius haberet aliquam difficultatem annexam, ratione cuius voluntas potius malit finem tardius acquirere, quam subire illam difficultatem; unde mallet aliud medium minus efficax assumere, quo tardius absque tali difficultate illum acquireret. Quod totum patet experientia.

52. *Quartus actus voluntatis est consensus; non autem significat consensus hic concordiam aliquorum duorum in opinione aut scientia aliqua; nec etiam in actu voluntatis, quo sensu qui eandem tenet opinionem cum alio, & qui eodem studio fertur, dicitur esse consentiens cum illo; sed significat actum voluntatis, quo bonum sibi propositum ut prosequendum prosequitur, sicut dissensus significat actum, quo malum propositum non vult. Thomista communius distinguunt hunc actum ab actibus aliis ante declaratis, sed immerito multiplicant actus absque vlla necessitate: & certe eo ipso quo voluntas, intellectu dictate, quod esset bonum, veller talem finem, aut secundum se absolute, aut per tale medium, velle illum finem aut secundum se absolute, aut relate ad media, diceretur consentire intellectui, nec alius prorsus consensus ipsius requireretur; aut vllius alterius consensus indicium vllū haberetur; quod tam clarum mihi apparet, ut mirer vllōs oppositum tenere. Itaque idem realiter actus, qui est volitio finis, est etiam consensus: vocatur autem volitio, quatenus per illum voluntas vult finem; & vocatur consensus quatenus per ipsum facit voluntas, quod proponitur faciendum ab intellectu.*

Intentio, & consensus realiter identificatur.

Vfus non distinguitur realiter ab electione.

53. *Quintus actus est usus, & est actus ille voluntatis, quo applicat media ad acquisitionem finis, qui actus non est distinctus realiter ab electione, nā eo ipso quo voluntas potens applicare media, vult efficaciter illa applicare hic, & nunc absque vllō alio actu suo, applicabit illa, & consequenter habebit vsum: sed ille vsum non est realiter distinctus ab illa volitione applicandi media ad finem, quæ volitio sine dubio est electio, nec fieri potest, ut applicet media, qua media, absque tali volitione, ergo vsum non distinguitur realiter ab electione aliqua. Et dico ab electione aliqua, quia potest quis habere volitionem applicandi media ad finem, quin habeat vsum, ut si quis hodie haberet voluntatem applicandi media crastina die: ergo aliqua electio distinguitur realiter ab vsum. Sensus ergo resolutionis est, quod nunquam possit dari vsum, qui non identificetur alicui electioni, & quod præter actum aliquem qui est electio medij, non requiritur vllus alius distinctus in voluntate, quod etiam mihi satis evidens apparet ex dictis.*

Quid fructio.

54. *Primus denique actus est fructio, de quo, quamvis variæ sint difficultates, in materia de beatitudine fusius explicari solitæ; tamē quod attinet ad præsens, res mihi videtur facilis solutionis, & quæ præter questionem de nomine vix possit habere aliquid difficultatis. Itaque de consecutionem spectantem ad voluntatem, vel esse ip-*

sammet consecutionem finis, quem intenderat, & ad quem consequendum applicarat media; vel actum quo complaceret sibi in eo acquisito; vel ipsammet delectationem ortam ex consecutione eius, vel omnes simul, aut præsertim consecutionem & delectationem. In quoniam autem ex his consistit, spectat ad nomen, cum dependeat à cognitione institutionis huius vocabuli *fructio* quod posset imponi ad significandum quodecumque ex illis tribus, vel omnia simul, vel duo ex illis. Quod si vnum aliquod significare debet, potius existimo, quod significet illam delectationem; quia si aliquis consequeretur finem, ex quo consecuto non perciperet delectationem, licet diceretur finem consecutus, non tamen existimo quod posset proprie sine illo frui; unde si delectatio illa non sit realiter actus, sed quid qualiter distinctum ab omni actu, fructio non erit actus. Quod si etiam fructio consisteret in consecutione finis, non necessario semper consisteret in actu, nam qui intendit consecutionem sanitatis manus, verbi gratia, & consequitur ipsam, non habet in voluntate aliquem actum qui sit consecutio illius, sed consecutio illa consistit in coniunctione sanitatis cum manu. Itaque solum consecutio est actus voluntatis quando quis non consequitur finem intentum nisi per actum voluntatis, ut consistit in Beatis, qui non consequuntur Deum per voluntatem, nisi amando ipsum, & quorum consequenter consecutio consistit in actu illo amoris. Sed de his fusius in materia de Beatitudine.

QVÆSTIO V.

A quo habent actus liberi voluntatis esse liberi formaliter.

55. *Suppono ex dictis, voluntatem in actu primo habere libertatem per hoc quod sit ex natura sua talis potentia, quæ circa obiectum propositum per intellectum possit agere vel non agere, aut agere hoc modo, verbi gratia prosequendo, vel alio opposito modo, verbi gratia fugiendo & odio habendo, & hoc ipsi est essentialiter adeo, ut nec de potentia Dei absoluta possit fieri ut quæ semel sit talis, non sit semper talis. Quæritur ergo similiter, an actus voluntatis, qui est liber in actu secundo formaliter & actu, habeat esse tale à se ipso essentialiter, vel ab aliquo alio à se distincto, siue tanquam à conditione, siue tanquam à ratione formali.*

Vbi advertendum posse actum secundum voluntatis dici liberum duobus modis actu & formaliter: primo quatenus est actus, qui natus est provenire libere à voluntate, & in hoc sensu certum est actum quemcumque, qui est liber, esse ex se essentialiter liberum, nec posse fieri de potentia absoluta, ut non sit liber; de quo non est controuersia. Secundo quatenus est actus, qui actu libere procedit à potentia, & in hoc sensu versatur præsens controuersia.

Prima sententia est quod actus liberi sint ex natura sua intrinseca liberi, ita ut qui est liber non possit non esse liber. Hanc tenet Hurtadus hic disp. 15. sec. 6, eamque attribuit D. Thoma 1. 2. q. 19. a. 1.

Secunda sententia longe communior est, quod actus liberi voluntatis non sint liberi essentialiter ex se, sed quod possint esse absque eo quod sint liberi, & consequenter quod habeant esse liberi per denominationem intrinsecam desumptam à voluntate à qua procedunt, quatenus scilicet procedunt ab ipsa, ut potens est eos producere vel non producere. Hæc sententia est Scotistarum communiter, & videri potest conformis principiis ipsiusmet Scoti, quatenus asserit posse actus vitales omnes produci à solo Deo. Eam etiam sequitur Suarez, Molina, Vasq. Valentia, Salas, quos sequitur Arriaga disp. 8. num. 104.

CONCLUSIO I.

6. *Actus elicitus voluntatis, verbi gratia volitio, non habet ex natura sua intrinsecam esse liber actu. Hæc est iuxta secundam sententiam.*

Probaturs, quia quæcumque volitio voluntatis potest esse in ipsa, absque eo quod sit libera formaliter: ergo non habet esse libera formaliter ex natura sua intrinseca præcise.

Probaturs

Quibus modis potest actus voluntatis dici liber.